

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
ของเจ้าของสุนัขในจังหวัดชลบุรี

Factors Affecting Dog Owners' Decision to Vaccinate Their Dog Against Rabies
in Chonburi Province

วรรณวิภา เทเวจินตานนท์, จิตติ หาญประเสริฐพงษ์, พัชรารมณ์ ไกรนรา

คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Wanwipa Tavajintanon, Jitti Hanprasertpong, Patcharaporn Krainara

Faculty of Medicine Vajira Hospital, Navamindradhiraj University

Corresponding Author: 6701201008@nmu.ac.th

Received 2025 Jun 20, Revised 2025 Aug 7 Accepted 2025 Aug 25

DOI: 10.14456/iudcj.2026.3

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัขในจังหวัดชลบุรี การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณแบบภาคตัดขวาง ใช้กรอบแนวคิดด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (Knowledge, Attitude, and Practice: KAP) เป็นแนวทางในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือเจ้าของสุนัขอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 402 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.4) มีอายุเฉลี่ย 51.86 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/อนุปริญญา (ร้อยละ 42.8) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001–50,000 บาท (ร้อยละ 47.5) และประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ทั่วไป (ร้อยละ 28.6) ส่วนใหญ่เลี้ยงสุนัขแบบปล่อยอิสระ (ร้อยละ 52.5) และไม่ได้ขึ้นทะเบียนสุนัข (ร้อยละ 77.4) ผลการศึกษา พบว่า ความถูกต้องของการนำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าประจำปีอยู่ที่ร้อยละ 78.4 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีน ได้แก่ อายุเจ้าของโดยเฉพาะกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($aOR=2.65$, $95\%CI=1.00-6.97$), อาชีพเกษตรกร ($aOR=10.00$, $95\%CI=2.08-47.90$), การขึ้นทะเบียนสัตว์ ($aOR=3.49$, $95\%CI=1.50-8.12$) และทัศนคติเชิงบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า ($aOR=1.83$, $95\%CI=1.04-3.22$) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความจำเป็นในการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงอย่างทั่วถึง รวมทั้งการสื่อสาร การเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องและทัศนคติเชิงบวกอย่างต่อเนื่องในกลุ่มเจ้าของสัตว์เลี้ยงเพื่อการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: โรคพิษสุนัขบ้า, วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์, เจ้าของสุนัข, ปัจจัยที่มีผล

Abstract

This study aimed to investigate the knowledge, attitudes, and factors influencing dog owners' decisions to vaccinate their dogs against rabies in Chonburi Province. A cross-sectional design was employed. This study guided by the Knowledge, Attitude, and Practice (KAP) framework. The sample consisted of 402 dog owners aged 18 years and older. Most participants were female (76.4%) with a mean age of 51.86 years. The majority had completed secondary or vocational education (42.8%), earned a monthly income between 15,001 and 50,000 THB (47.5%), and worked as general laborers (28.6%). Over half (52.5%) allowed their dogs to roam freely, and 77.4% had not registered their dogs. The prevalence of annual rabies vaccination was 78.4%. Factors significantly associated with rabies vaccination included owner age ≥ 60 years (aOR=2.65, 95%CI=1.00-6.97), occupation as a farmer (aOR=10.00, 95%CI=2.08-47.90), pet registration (aOR=3.49, 95%CI=1.50-8.12) and having a positive attitude towards rabies prevention (aOR = 1.83, 95%CI = 1.04-3.22). The findings highlight the necessity of promoting comprehensive pet registration, as well as continuous communication to build accurate knowledge and foster positive attitudes among pet owners, for the effective and sustainable long term control and prevention of rabies.

Keywords: Rabies, Rabies vaccine in animals, Dog owners, Affecting factors.

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) หรือโรคกลัวน้ำ ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในประเทศไทยที่ต้องได้รับการจัดการอย่างต่อเนื่อง เป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคนที่เกิดจากเชื้อ Rabies virus ซึ่งเมื่อแสดงอาการแล้วจะมีความรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตทุกราย เนื่องจากยังไม่มีวิธีการรักษาที่ได้ผล อย่างไรก็ตาม โรคนี้สามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการฉีดวัคซีนในสัตว์⁽¹⁾ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) รายงานว่ามีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้ากว่า 59,000 รายต่อปีทั่วโลก โดยเฉพาะในแอฟริกาและเอเชีย ส่งผลให้ WHO, องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ Office International des Epizooties: OIE) และองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) จึงตั้งเป้าหมายให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปลอดจาก

โรคพิษสุนัขบ้าภายในปี พ.ศ. 2573 ("Zero by 30") โดยประเทศไทยยังคงพบผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2567 จำนวน 3, 6 และ 4 รายตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าปัญหานี้ยังไม่หมดไป แม้จะมีมาตรการควบคุมโรคหลายรูปแบบแล้วก็ตาม จึงได้มีการดำเนินโครงการ "สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า" เพื่อส่งเสริมการฉีดวัคซีนในสัตว์และเพิ่มการรับรู้ของประชาชน⁽²⁾ เนื่องจากการป้องกันโรคในสัตว์ โดยเฉพาะสุนัข เป็นแนวทางหลักที่มีประสิทธิภาพที่สุด โดยต้องมีการฉีดวัคซีนเป็นประจำทุกปี ความสม่ำเสมอในการรับวัคซีนของสุนัขขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ (KAP) ของเจ้าของสัตว์ แม้บางกลุ่มจะมีความรู้และทักษะคิดที่ดี แต่หากไม่มีการนำไปสู่การปฏิบัติจริงก็อาจไม่สามารถป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽³⁾ ปัจจัยส่วนบุคคล

เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจในการป้องกันโรคของประชาชน⁽⁴⁾ การมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี ถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม⁽⁵⁾ ข้อมูลจากการศึกษาพบว่าประชาชนบางส่วนยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอาการของโรคหรือการปฏิบัติตนเมื่อถูกสัตว์กัด⁽⁶⁾ การนำแนวคิด KAP มาใช้ในการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาต่างประเทศในเมืองกินชาซาและเบนิประเทศคองโก พบว่าความชุกของการฉีดวัคซีนอยู่ในระดับต่ำ (47% และ 26%) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น รายได้ การศึกษา ลักษณะการเลี้ยง และความรู้เกี่ยวกับโรค⁽⁷⁻⁸⁾ ขณะที่ในประเทศไทย การเข้าถึงบริการ เช่น การให้บริการฉีดวัคซีนตามบ้าน และการสื่อสารข้อมูลอย่างเพียงพอ มีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจของเจ้าของ⁽⁹⁾ นอกจากนี้ รายได้ สถานภาพ อาชีพ และการมีทัศนคติเชิงบวก ยังมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการนำสัตว์ไปรับวัคซีน โดยเฉพาะการขึ้นทะเบียนสัตว์สะท้อนถึงความรับผิดชอบ และเอื้อต่อการเข้าถึงบริการวัคซีนได้สะดวกขึ้น⁽¹⁰⁻¹¹⁾

จังหวัดชลบุรีถือเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า โดยมีรายงานการพบเชื้อในสัตว์อย่างต่อเนื่อง (27 ตัวอย่างในปี พ.ศ. 2567)⁽¹²⁾ และมีผู้เสียชีวิตจากโรคนี้ 4 รายในช่วงปี พ.ศ. 2564-2566⁽¹³⁾ นอกจากนี้ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมทำให้มีการเคลื่อนย้ายสุนัขเข้าสู่พื้นที่เพิ่มขึ้น ซึ่งบางส่วนอาจไม่ได้รับวัคซีนอย่างครบถ้วน แม้จะมีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงแล้วกว่า 86,000 ตัว⁽¹⁴⁾ แต่ยังมีสัตว์ที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนอีกจำนวนมาก ส่งผลให้การควบคุมโรคยังไม่ครอบคลุมอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ยังมีขอบเขตจำกัดในบางพื้นที่ และยังไม่มุ่งเน้นศึกษากลุ่มเจ้าของสุนัขโดยตรง ข้อมูลเกี่ยวกับความชุกของการนำสุนัขไปรับวัคซีนประจำปีและปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่อย่างจำกัด การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอัตราการฉีดวัคซีนในสุนัข และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าของสัตว์ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางการให้ความรู้ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรค และพัฒนาแผนควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอย่างครอบคลุมและยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติ เกี่ยวกับวัคซีน และความชุกของการนำสุนัขไปรับวัคซีน ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข ในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข ในจังหวัดชลบุรี

วัสดุและวิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษาและประชากร

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) โดยมีประชากรเป้าหมายคือเจ้าของสุนัขที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณสัดส่วนของประชากรกลุ่มเดียว (Single proportion) ตามสูตรของ Cochran โดยอ้างอิงอัตราการฉีดวัคซีนในสุนัขจากการศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 47.0⁽⁷⁾ โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 0.05 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 383 คน

และเพื่อการสูญเสียข้อมูลเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.0 ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 402 คน วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience sampling) จากเจ้าของสัตว์เลี้ยงหรือคนดูแลหลักของสัตว์เลี้ยงทั้ง 11 อำเภอของจังหวัดชลบุรี โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าของสุนัขหรือผู้ดูแลหลักของสุนัขในจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ (1) เป็นเจ้าของสุนัขหรือผู้ดูแลหลักมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี (3) สุนัขที่เลี้ยงมีอายุตั้งแต่ 18 เดือนขึ้นไป (4) อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรีมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี (5) สามารถอ่าน ฟัง และเขียนภาษาไทยได้ และ (6) แสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เมษายน พ.ศ. 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอิงจากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแนวคิดด้านความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ (Knowledge, Attitude, and Practice: KAP) ตามงานวิจัยที่ผ่านมา^(4,7,15-16) แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 15 ข้อ (2) แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าและวัคซีนป้องกันโรค จำนวน 13 ข้อ เป็นคำถามในการรับรู้ที่ถูกต้อง แบบถูก-ผิด (ใช่/ไม่ใช่) ให้คะแนนรวมสูงสุด 13 คะแนน (3) แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าและวัคซีนป้องกันโรค จำนวน 9 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ โดยคำตอบเชิงบวกให้คะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง) ส่วนคำตอบเชิงลบให้คะแนนในทิศทางตรงกันข้าม การแปลผลคะแนนความรู้และทัศนคติอ้างอิงตามเกณฑ์ที่ใช้ในงานวิจัย

ก่อนหน้า⁽¹⁷⁾ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง (80-100%), ระดับปานกลาง (60-79%) และระดับต่ำ (ต่ำกว่า 60%) สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรู้ใช้สูตร Kuder-Richardson 20 (KR-20) ได้ค่าเท่ากับ 0.73 ขณะที่แบบสอบถามทัศนคติใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านเท่ากับ 0.80

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ทั้งแบบตัวแปรเดียว (Univariate Logistic Regression) เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่มีค่า p-value < 0.25 และแบบพหุตัวแปร (Multivariable logistic regression) เพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ p-value < 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95%

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้ดำเนินการภายหลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราชินี โดยมีเอกสารรับรองเลขที่ COA 031/2568 อนุมัติเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 402 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.4) มีอายุอยู่ในช่วง 36-59 ปี (ร้อยละ 48.3) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา/ปวช./อนุปริญญา/ปวส. (ร้อยละ 42.8) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 63.2) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 28.6) และมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน อยู่ในช่วง 15,001-50,000 บาท (ร้อยละ 47.5) ในด้านลักษณะการเลี้ยงสุนัข พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสุนัข (ร้อยละ 77.4) และเลี้ยงแบบปล่อยตลอดเวลา (ร้อยละ 52.5) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.4 นำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นประจำทุกปี โดยส่วนใหญ่ใช้บริการหน่วยเคลื่อนที่ (ร้อยละ 51.2) และร้อยละ 95.3 เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า โดยแหล่งข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรทางสาธารณสุข และอินเทอร์เน็ต เช่น LINE, Facebook, YouTube, TikTok (ร้อยละ 28.4) รวมถึงโทรทัศน์และวิทยุ

ความรู้ (Knowledge) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.60 ± 1.79 คะแนน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 11 คะแนน จากคะแนนเต็ม 13 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 55.2) สำหรับด้านทัศนคติ (Attitude) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.78 ± 4.65 คะแนน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 38 คะแนน จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับสูงเช่นกัน (ร้อยละ 64.2) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างของเจ้าของสุนัขในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า และวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ (N = 402)

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้ระดับสูง (คะแนนรวม 11 - 13 คะแนน)	222	55.2
ความรู้ระดับปานกลาง (คะแนนรวม 8 - 10 คะแนน)	158	39.3
ความรู้ระดับต่ำ (คะแนนรวม น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 คะแนน)	22	5.5
คะแนนความรู้: Min = 3, Max = 13, Mean = 10.60 Median = 11, S.D. = 1.79		

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างของเจ้าของสุนัขในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับทัศนคติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า และวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ (N = 402)

ระดับทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทัศนคติเกี่ยวโรคพิษสุนัขบ้า ในระดับสูง (36 - 45 คะแนน)	258	64.2
ทัศนคติเกี่ยวโรคพิษสุนัขบ้า ในระดับปานกลาง (27 - 35 คะแนน)	141	35.1
ทัศนคติเกี่ยวโรคพิษสุนัขบ้า ในระดับต่ำ (9 - 26 คะแนน)	3	0.7
(Min = 22, Max = 45, Mean = 37.78, Median = 38, S.D. = 4.65)		

จากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบตัวแปรเดียว (Univariate Logistic Regression) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการนำสุนัขไปรับวัคซีน ได้แก่ อาชีพ ($P\text{-value} < 0.002$) การขึ้นทะเบียนสัตว์ ($P\text{-value} < 0.004$) และทัศนคติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าและวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ($P\text{-value} < 0.020$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบพหุตัวแปร (Multivariate Logistic Regression) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีโอกาสนำสุนัขไปรับวัคซีนมากกว่ากลุ่มอายุ 18-35 ปี 2.65 เท่า ($p = 0.048$, $OR_{adj} = 2.65$, $95\%CI = 1.00-6.97$) ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีโอกาสนำสุนัขไปรับวัคซีนมากกว่าผู้ที่ไม่ประกอบอาชีพ 10 เท่า ($p = 0.004$, $OR_{adj} = 10.00$, $95\%CI = 2.08-47.90$) ผู้ที่ขึ้นทะเบียนสุนัข มีโอกาสนำสุนัขไปรับวัคซีนมากกว่าผู้ที่ไม่ขึ้นทะเบียน 3.49 เท่า ($p = 0.004$, $OR_{adj} = 3.49$, $95\%CI = 1.50-8.12$) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติระดับสูง มีโอกาสนำสุนัขไปรับวัคซีนมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติระดับปานกลาง-ต่ำ 1.83 เท่า ($p = 0.034$, $OR_{adj} = 1.83$, $95\% CI = 1.04-3.22$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัขใน จังหวัดชลบุรี ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Univariate and Multivariable Logistic Regression Analysis)

ปัจจัย	การนำสุนัขไปรับ วัคซีนป้องกันโรคพิษ สุนัขบ้า ในช่วง 1 ปี		Univariate		Multivariable	
	ไม่ฉีด	ฉีด	Crude OR (95%CI)	p-value	OR_{adj} (95%CI)	p-value
เพศ						
ชาย	20(21.2)	75(78.9)	Ref			
หญิง	67(21.8)	240(78.2)	1.35(0.71-2.54)	0.352	-	-
อายุ (ปี)						
18-35 ปี	21(29.2)	51(70.8)	Ref			
36-59 ปี	42(21.6)	152(78.4)	1.65(0.73-3.70)	0.223	1.71(0.77-3.78)	0.180
60 ปีขึ้นไป	24(17.6)	112(82.4)	2.61(0.97-7.02)	0.057	2.65(1.00-6.97)	0.048*
ระดับการศึกษา						
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	28(23.1)	93(76.9)	Ref			
มัธยมศึกษา/ปวช/ อนุปริญญา/ปวส.	37(21.5)	135(78.5)	1.59(0.76-3.29)	0.210	-	-
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	22(20.2)	87(79.8)	1.18(0.44-3.16)	0.737	-	-

ปัจจัย	การนำสุนัขไปรับ วัคซีนป้องกันโรคพิษ สุนัขบ้า ในช่วง 1 ปี		Univariate		Multivariable	
	ไม่ฉีด	ฉีด	Crude OR (95%CI)	p-value	OR _{adj} (95%CI)	p-value
สถานภาพ						
โสด	34(29.8)	80(70.2)	Ref			
สมรส	48(18.9)	206(81.1)	1.23(0.69-2.38)	0.430	1.30(0.71-2.39)	0.394
หย่าร้าง	5(14.7)	29(85.3)	2.04(0.64-6.49)	0.227	2.05(0.65-6.43)	0.217
อาชีพ						
เกษตรกร	2(4.4)	43(95.6)	11.76(2.38-58.13)	0.002*	10.00(2.08-47.90)	0.004*
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	14(17.9)	64(82.1)	2.63(0.88-7.82)	0.082	2.44(0.85-7.04)	0.097
พนักงานบริษัทเอกชน	7(31.3)	15(68.2)	1.34(0.38-4.68)	0.639	1.38(0.45-4.73)	0.603
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	17(20.5)	66(79.5)	1.56(0.66-3.68)	0.307	1.47(0.63-3.45)	0.367
รับจ้างทั่วไป	29(25.2)	86(74.8)	1.65(0.75-3.62)	0.206	1.56(0.72-3.35)	0.252
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	18(30.5)	41(69.5)	Ref			
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน						
น้อยกว่าหรือ 15,000 บาท	37(21)	139(79)	Ref			
15,001 – 50,000 บาท	44(23)	147(77)	0.98(0.53-1.80)	0.959	-	-
มากกว่า 50,001 บาท	6(17.1)	29(82.9)	1.25(0.40-3.94)	0.682	-	-
การขึ้นทะเบียนสุนัข						
ไม่ขึ้นทะเบียน	80(24.7)	231(74.3)	Ref			
ขึ้นทะเบียน	7(7.7)	84(92.3)	3.51(1.50-8.24)	0.004*	3.49 (1.50-8.12)	0.004*
วิธีการเลี้ยงสุนัขหรือแมว						
เลี้ยงแบบปล่อย	53(25.1)	158(74.9)	Ref			
ตลอดเวลา						
เลี้ยงแบบจำกัดพื้นที่	11(16.4)	56(83.6)	2.03(0.92-4.44)	0.077	-	-
ตลอดเวลา						
เลี้ยงแบบขังตลอดเวลา	3(37.5)	5(63.5)	0.51(0.10-2.63)	0.428	-	-
เลี้ยงแบบจำกัดพื้นที่	20(17.2)	96(82.8)	1.72(0.88-3.39)	0.112	-	-
บางเวลา (ปล่อยเป็นบางเวลา)						

ปัจจัย	การนำสุนัขไปรับ วัคซีนป้องกันโรคพิษ สุนัขบ้า ในช่วง 1 ปี		Univariate		Multivariable	
	ไม่ฉีด	ฉีด	Crude OR (95%CI)	p-value	OR _{adj} (95%CI)	p-value
การได้รับความรู้เกี่ยวกับ โรคพิษสุนัขบ้า						
ไม่เคยได้รับความรู้	6(31.6)	13(68.4)	Ref			
เคยได้รับความรู้	81(21.1)	302(78.9)	1.45(0.49-4.31)	0.499	-	-
ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษ สุนัขบ้าและวัคซีนป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์						
ความรู้ระดับสูง	45(20.3)	177(79.7)	0.72(0.39-1.32)	0.294	-	-
ความรู้ระดับปานกลาง-ต่ำ	42(23.3)	138(76.7)	Ref			
ทัศนคติเกี่ยวกับโรคพิษ สุนัขบ้าและวัคซีนป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์						
ทัศนคติระดับสูง	45(17.4)	213(82.6)	2.06(1.12-3.80)	0.020*	1.83(1.04-3.22)	0.034*
ทัศนคติระดับปานกลาง-ต่ำ	42(29.2)	102(70.8)	Ref			

*p < 0.05, OR: Odds Ratio, CI: a 95% confidence interval.

อภิปรายผล

การศึกษานี้พบว่า ความชุกของการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัขในจังหวัดชลบุรีอยู่ที่ร้อยละ 78.4 ซึ่งอยู่ในระดับที่ดีและสูงกว่าเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก กำหนดว่าการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในประชากรสัตว์จำเป็นต้องมีอัตราการฉีดวัคซีนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70.0 เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity)⁽¹⁸⁾ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาที่รายงานอัตราการฉีดวัคซีนประจำปีในสุนัขร้อยละ 72.5⁽¹⁹⁾ อย่างไรก็ตาม ความชุกที่พบในศึกษานี้ยังสูงกว่าการศึกษา (ร้อยละ 47.0)

ในประเทศคองโก⁽⁷⁾ (ร้อยละ 36.8) ในประเทศเอธิโอเปีย⁽¹⁶⁾ และ (ร้อยละ 26.0) ในประเทศคองโก⁽⁸⁾ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเข้าถึงบริการสัตวแพทย์ในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการดูแลและการรับวัคซีนอย่างต่อเนื่องของสุนัข

ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 10.60 ± 1.79 คะแนน ค่ามัธยฐาน 11 คะแนน จากคะแนนเต็ม 13 คะแนน อยู่ในระดับสูงร้อยละ 55.2 ซึ่งต่ำกว่าการศึกษานอื่น ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากปัจจัยด้านการให้ข้อมูลสู่ศึกษา

ความเชื่อเดิมเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า และช่วงเวลาหรือพื้นที่ในการศึกษา^(3-4,15)

ด้านทัศนคติ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 37.7 ± 4.65 คะแนน คำมัยฐาน 38 คะแนน จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 64.2 สูงกว่าการศึกษาอื่น แต่ต่ำกว่าผลการศึกษางานการศึกษา ซึ่งความแตกต่างนี้อาจสะท้อนถึงระดับการรับรู้ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ และความเชื่อทางวัฒนธรรมในแต่ละบริบทของพื้นที่^(3-4,15,19)

การวิเคราะห์แบบพหุตัวแปรชี้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีน ได้แก่ อายุ 60 ปีขึ้นไป ($p\text{-value} = 0.048$, $OR_{adj} = 2.65$, $95\%CI = 1.00-6.97$) ซึ่งมีแนวโน้มฉีดวัคซีนสูงกว่ากลุ่มอายุ 18-35 ปี สอดคล้องกับการศึกษาที่ชี้ว่าผู้สูงอายุมีความรับผิดชอบในการดูแลสัตว์เลี้ยงของตนเอง และมีประสบการณ์เคยเห็นผลกระทบจากโรคพิษสุนัขบ้า จึงเข้าใจถึงความสำคัญของการนำสุนัขไปรับวัคซีน⁽³⁻⁴⁾ อาชีพเกษตรกร ($p\text{-value} = 0.004$, $OR_{adj} = 10.00$, $95\%CI = 2.08-47.90$) มีแนวโน้มฉีดวัคซีนมากกว่าผู้ไม่มีอาชีพ⁽¹⁰⁾ ส่วนการขึ้นทะเบียนสุนัขมีผลอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} = 0.004$, $OR_{adj} = 3.49$, $95\%CI = 1.50-8.12$) สอดคล้องกับการขึ้นทะเบียน สะท้อนถึงความรับผิดชอบและเพิ่มโอกาสให้นำสุนัขไปรับวัคซีน^(3,10) และทัศนคติในระดับสูงมีผลต่อพฤติกรรมการฉีดวัคซีนอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} = 0.034$, $OR_{adj} = 1.83$, $95\%CI = 1.04-3.22$) ซึ่งสนับสนุนผลของทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับความปลอดภัยและประสิทธิภาพของวัคซีนช่วยกระตุ้นให้เจ้าของนำสัตว์ไปฉีดวัคซีนอย่างต่อเนื่อง^(3,20)

ดังนั้นการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ความรู้ ทัศนคติ และปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ อาชีพ และการขึ้นทะเบียนสัตว์ ตลอดจนทัศนคติเชิงบวก มีอิทธิพลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีความรู้ที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า นำไปสู่ทัศนคติเชิงบวกที่จะสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมในการนำสัตว์ไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การเสริมสร้างองค์ความรู้และทัศนคติที่เหมาะสม จะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มอัตราการได้รับวัคซีนในสัตว์เลี้ยง และเป็นแนวทางในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดการวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา ได้แก่ การเก็บข้อมูลที่จำกัดเฉพาะในจังหวัดชลบุรี ซึ่งอาจมีความแตกต่างในด้านบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการวัคซีนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้ผลการศึกษาไม่สามารถนำไปอ้างอิงหรือปรับใช้ในพื้นที่อื่นได้โดยตรง การเก็บข้อมูลในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น (cross-sectional study) จึงอาจไม่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ความรู้ หรือทัศนคติที่อาจเกิดขึ้นตามฤดูกาล นโยบายหรือเหตุการณ์เฉพาะ เช่น การระบาดของโรค หรือกิจกรรมรณรงค์ในช่วงเวลานั้นๆ อีกทั้งการนำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในครั้งนี้ วัดจากคำตอบของเจ้าของสุนัขโดยที่ไม่มีการตรวจสอบจากหลักฐานการรับวัคซีน (สมุดวัคซีน หรือข้อมูลจากหน่วยบริการ) อาจทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากเจ้าของสุนัขอาจจำเหตุการณ์ผิดพลาด หรือให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นสิ่งที่ควรตอบมากกว่าความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การส่งเสริมและขยายบริการฉีดวัคซีนเชิงรุกในพื้นที่ห่างไกลหรือประชากรกลุ่มเปราะบาง การสร้างแรงจูงใจให้เจ้าของสุนัขนำสุนัขมาขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องและครบถ้วน เช่น การเชื่อมโยงสิทธิประโยชน์กับการขึ้นทะเบียนได้แก่ การได้รับวัคซีนฟรี ทำหมันฟรี หรือได้รับการแจ้งเตือนกำหนดการฉีดวัคซีนแก่ผู้ที่ขึ้นทะเบียน และการสื่อสารเพื่อแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน รวมถึงการสนับสนุนให้เจ้าของสุนัขเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกและทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาเชิงลึกในกลุ่มเจ้าของสุนัขที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่ไม่นำสุนัขไปฉีดวัคซีน กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มที่เลี้ยงแมว) เพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลทัศนคติ อุปสรรค และปัจจัยที่เอื้อต่อการตัดสินใจนำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีน และศึกษาพฤติกรรมการฉีดวัคซีนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เขตเมืองกับชนบท เปรียบเทียบระหว่างจังหวัด และสำรวจแนวทางการสื่อสารในกลุ่มเป้าหมาย

แนะนำการอ้างอิงสำหรับบทความนี้

วรรณวิภา เทเวจินตานนท์, จิตติ หาญประเสริฐพงษ์, พัชรภรณ์ ไกรนรา. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ของเจ้าของสุนัขในจังหวัดชลบุรี. วารสารสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง. 2569;11(1):27-38.

Suggested citation for this article

Tavajintananon W, Hanprasertpong J, Krainara P. Factors Affecting Dog Owners' Decision to Vaccinate Their Dog Against Rabies in Chonburi Province. Institute for Urban Disease Control and Prevention Journal. 2026;11(1):27-38.

ที่ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน เพื่อออกแบบวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

ดังนั้น ความชุกของการนำสุนัขไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับที่ต่ำร้อยละ 78.4 ความรู้ของเจ้าของอยู่ในระดับสูงร้อยละ 55.2 และทัศนคติของเจ้าของอยู่ในระดับสูงร้อยละ 64.2 โดยปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพล ได้แก่ อายุ อาชีพ การขึ้นทะเบียนสัตว์ และทัศนคติเชิงบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้าและวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการวางแผนและออกแบบมาตรการที่ตรงจุดกับบริบทของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมูลนิธิป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง ที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษารวมถึงทุนการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกท่าน ในจังหวัดชลบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือแก่ผู้วิจัยในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักโรคติดต่อทั่วไป. แนวทางเวชปฏิบัติโรคพิษสุนัขบ้า และคำถามที่พบบ่อย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิคแอนดี้ดีไซน์; 2556.
2. วิชาญ ปาวัน, รัตนา ธีระวัฒน์, พรพิรุณ ชินสอน, บรรณานิการ. คู่มือการสร้างและประเมินพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิคแอนดี้ดีไซน์; 2565.
3. Bahiru A, Molla W, Yizengaw L, Mekonnen SA, Jemberu WT. Knowledge, attitude and practice related to rabies among residents of Amhara region, Ethiopia. Heliyon. 2022 Nov 3;8(11):e11366. doi: 10.1016/j.heliyon.2022.e11366.
4. นิติพันธุ์ ทันทวิพัฒน์. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนที่มารับบริการทางสัตวแพทย์ที่กลุ่มควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุขสำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสาธารณสุข. 2565;31(4):609-22.
5. ธนากร แถมเจริญ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้โรคพิษสุนัขบ้า ตามเกณฑ์พื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าในประชาชน เขตสุขภาพที่ 4. วารสารการแพทย์และสาธารณสุขเขต 4. 2568;15(1):80-90.
6. อภิรมย์ พวงหัตถ์, รัชณี ธีระวิทยเลิศ, นลินภัทร์ ธนาเจริญรัตน์. ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของประชาชนไทยในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า. วารสารควบคุมโรค. 2553;36(1):50-9.
7. Kazadi EK, Tshilenge GM, Mba V, Njoumeme Z, Masumu J. Determinants of dog owner-charged rabies vaccination in Kinshasa, Democratic Republic of Congo. PLoS One. 2017 Oct 23;12(10):e0186677. doi: 10.1371/journal.pone.0186677.
8. Kimpanga PD, Taghembwa EK, Mubenga GM, Makwera JT, Muhongya NM, Chabikuli OB, et al. Factors associated with the rabies vaccination status of dogs in households in Beni City, D.R. Congo. Onderstepoort J Vet Res. 2024 Aug 16;91(2):e1-e6. doi: 10.4102/ojvr.v91i2.2168.
9. นริศร นางาม, ประพันธ์ศักดิ์ จวีราช, พัทธกษ น้อยเมธ. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำสุนัขและแมวมารับบริการการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในหมู่บ้านชนบทของจังหวัดขอนแก่น. วารสารสัตวแพทย์. 2543;10(3):36-49.
10. พริดา ภูมิ, เสน่ห์ แสงเงิน. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยงตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารกรมควบคุมโรค. 2565;48(2):278-92.
11. ศรกฤษณ์ รักพานิชย์, เกียรติศักดิ์ เวทีฒาจารย์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเจ้าของสุนัขในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ. 2561;36(2):158-66.
12. ระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า Thai Rabies Net [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: กรมปศุสัตว์; c2024. สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า; 2567 [เข้าถึงเมื่อ 12 ธ.ค. 2567]; [ประมาณ 1 น.]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thairabies.net/trn/?returnUrl=%2Ftrn%2Faccount#>

13. แพลตฟอร์มเฝ้าระวังโรคดิจิทัล Digital Disease Surveillance [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: กองระบาดวิทยา; c2024. รายงานสถานการณ์โรค: 2567 [เข้าถึงเมื่อ 12 ธ.ค. 2567]; [ประมาณ 1 น.]. เข้าถึงได้จาก: https://dvis3.ddc.moph.go.th/t/DDC_CENTER_DOE/views/DDS2/sheet33?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y
14. ศูนย์บัญชาการเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า Rabies One Data [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: ศูนย์บัญชาการเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า; c2024. ข้อมูลสำรวจประชากรสุนัขและแมว; 2567 [เข้าถึงเมื่อ 12 ธ.ค. 2567]; [ประมาณ 1 น.]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.online.rabiesonedata.ku.ac.th/>
15. Hagos WG, Muchie KF, Gebru GG, Mezgebe GG, Reda KA, Dachew BA. Assessment of knowledge, attitude and practice towards rabies and associated factors among household heads in Mekelle city, Ethiopia. BMC Public Health. 2020 Jan 14;20(1):57. doi: 10.1186/s12889-020-8145-7.
16. Beresa TG, Beriso TE, Kassa TB, Kebede IA. Assessment of respondents' knowledge, attitudes, and practices toward rabies and associated risk factors in Shone Town, Southern Ethiopia. J Vet Sci. 2024 May;25(3):e46. doi: 10.4142/jvs.23301.
17. Laorujisawat M, Wattanaburanon A, Abdullakasim P, Maharachpong N. Rabies-Related Knowledge, Attitudes, and Practices Among Primary School Students in Chonburi Province, Thailand. Inquiry. 2022 Jan-Dec;59:469580221087881. doi: 10.1177/00469580221087881.
18. World Health Organization [Internet]. Geneva: World Health Organization; c2024. Rabies 2024 [cited 2024 Dec 24]; [about 1 p.]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rabies>
19. Akai K, Chompikul J, Rattanapan C. Rabies preventive behaviors of dog owners in Nakhon Pathom Province of Thailand. Journal of Public Health and Development. 2015;13(1):17-28.
20. Li D, Liu Q, Chen F, Jiang Q, Wang T, Yin X, et al. Knowledge, attitudes and practices regarding to rabies and its prevention and control among bite victims by suspected rabid animals in China. One Health. 2021 May 8;13:100264. doi: 10.1016/j.onehlt.2021.100264.